

MED SLOVENSKIMI IZSELJENCI NA ŠVEDSKEM

Marina Lukšič-Hacin

V septembru in oktobru me je pot zanesla med Slovence na Švedskem. Povsod, kjer sem se gibala, sem naletela na toplo dobrodošlico – naj bo to v Stockholmu, Göteborgu, Halmstadu ali v Landskroni –, na ljudi dobre volje, ki so mi bili v vsaki situaciji pripravljeni pomagati. Študijsko bivanje med slovenskimi izseljenci na Švedskem je bilo tako hkrati plodno in prijetno. Opravljena raziskava je s svojimi rezultati predpogoj za doktorsko delo, ki bo osredotočeno na multikulturalizem v migracijskih situacijah s poudarki na položaju slovenskih izseljencev na Švedskem.

Glavni cilji poti na Švedsko so bili:

1. Navezati stike s slovenskimi izseljenci, njihovimi društvi in krovno organizacijo slovenskih društev na Švedskem, Slovensko zvezo.
2. Pregledati arhive slovenskih društev.
3. Opraviti intervjuje med Slovenci na Švedskem.
4. Obiskati slovensko ambasado v Stockholmu.
5. Obiskati pomembnejše univerzitetne centre (Uppsala, Lund).
6. Pregled in nakup novejšje migracijske literature, predvsem pa literature, ki je specifično vezana na švedsko migracijsko politiko ali prikazuje življenje priseljencev v švedski družbi.

Na Švedskem sem obiskala predvsem štiri centre oz. mesta, kjer so Slovenci najštevilnejši in hkrati tudi najbolj aktivni: Stockholm, Göteborg, Landskrona in Halmstad. Izbrana mesta so med seboj relativno oddaljena (cca 300–500 km). Z oddaljenostjo se povečuje verjetnost različnih življenskih pogojev, kar je za raziskavo zelo pomembno.

Pregled in analiza arhivskega gradiva sta pokazala, da je zgodovina društvenega življenja Slovencev na Švedskem obsežna in zapletena, dodatno pa jo zapleta dejstvo, da je bila Slovenija v preteklosti del Jugoslavije in se je Slovence na Švedskem v vseh državnih zadevah in tudi popisih tretiralo kot Jugoslovane in ne kot Slovence. Društva, ki se danes združujejo v Slovensko zvezo, so se v preteklosti preko slovenskega Koordinacijskega odbora združevala z ostalimi jugoslovanskimi društvi v Jugoslovansko zvezo, ki je bila kot krovna organizacija registrirana pri švedskih inštitucijah. Financiranje društev jugoslovanskih priseljencev s strani švedskih inštitucij je bilo tako vezano na financiranje Jugoslovanske zveze. Znotraj zveze pa so se sredstva delila po internih kriterijih. To dejstvo dodatno zapleta analizo o izvajanju uradne (multikulturalne) migracijske politike v praksi, kajti za dešifriranje finančnih subvencij s strani inštitucij švedske države slovenskim društvom (in preko tega valorizacijo odnosa švedske države do priseljenskih društev) bi bilo potrebno spoznati še kriterije delitve sredstev znotraj same Jugoslovanske zveze. Slednje pa je, zaradi začasne "zamrznitve" jugoslovanskega premoženja in s tem tudi arhivov, trenutno nemogoče.

Za pravilno valorizacijo finančnega poslovanja slovenskih društev v preteklosti in odnosa švedske države do društev priseljencev bi bil, kot smo že dejali, poleg pregleda društvenih finančnih poročil nujen vpogled v arhive Jugoslovanske zveze, točneje v finančna poročila, iz katerih je razvidno, koliko državnih dotacij je letno Zveza dobila in kako je bila realizirana poraba po različnih društvih. Ključ razumevanja odnosa švedske države do priseljencev iz nekdanje Jugoslavije oz. Slovencev je vezan na položaj Jugoslovanske zveze v preteklosti in od

osamosvojitve Slovenije na Slovensko zvezo (vanjo se združujejo slovenska društva, ki so bila včasih v Jugoslovanski zvezi in so po 1990 letu posamično izstopila iz nje), ki je dejansko šele v drugi polovici 1995. leta dobila podoben status, kot ga ima Jugoslovanska zveza.

Pred podrobnim opisom opravljenega dela naj še izpostavim vlogo nekaterih društev. Društvo iz Stockholmu ima za Slovence na Švedskem sorazmerno velik pomen. Tu je društvo aktivno in ker je Stockholm glavno mesto Švedske je bilo, oz. je, to društvo v središču dogajanja in usklajevanja odnosov med inštitucijami švedske države in slovenskimi društvi. Številni posamezniki tega društva se pojavljajo v različnih organih, ki so pristojni za urejanje omenjenih odnosov. Prav tako je na to društvo močno vezano glasilo vseh slovenskih društev na Švedskem *Naš glas*. Le-to je bilo najprej glasilo društva v Stockholmu in je pozneje preraslo v glasilo vseh društev na Švedskem. Še danes so v uredništvu *Našega glasa* predvsem člani društva iz Stockholma, ostala društva pa sodelujejo z dopisi o svojem delu. Prav tako je v Stockholmu locirano uredništvo oz. urednica slovenske radijske oddaje.

Za razliko od društva v Stockholmu sta društvi v Göteborgu in predvsem v Landskroni številnejši in aktivnejši. Vsa društva so se v času osamosvajanja Slovenije "*prebudila*", z umiritvijo politične situacije pa je zamrla tudi zagnanost nekaterih posameznikov. Še večje probleme je slovenskim društvom povzročilo financiranje njihove kulturne dejavnosti. Izstop iz Jugoslovanske zveze je hkrati pomenilo izgubo pomembnega vira financiranja. Slovenska društva nekaj časa po tem niso imela pri švedskih inštitucijah uradno registrirane krovne organizacije. Iz Koordinacijskega odbora slovenskih društev v Jugoslovanski zvezi se je sicer izoblikovala Slovenska zveza, ki pa je morala "*preživeti*" dolgotrajni postopek registriranja in zadovoljiti predpisane kriterije, da je konec 1995. leta končno dosegla uradno priznanje s strani Švedske. Kljub finančnim težavam pa lahko rečemo, da je ljudem uspelo ohraniti društva pri življenju.

Zgoščen prikaz opravljenega dela:

1. Zbiranje gradiva za doktorsko disertacijo.
2. Obisk društev slovenskih izseljencev v Stockholmu, Göteborgu, Halmstadu in Landskroni.
3. Pregled in analiza arhivskega gradiva v omenjenih društvih ter fotokopiranje gradiva, ki se vsebinsko veže na doktorsko disertacijo. Hkrati sem fotokopirala tudi gradivo, ki je vsebinsko pomembno (po moji presoji) in nujno za dopolnitev arhiva na Inštitutu za slovensko izseljenstvo pri ZRC SAZU.
4. Obisk slovenskih družin in seznanjanje z njihovim načinom življenja.
5. Opravila sem 31 globinskih intervjujev s slovenskimi izseljenci. Pri izboru intervjuvancev je upoštevana geografska dimenzija (štiri razmeroma oddaljeni kraji, kjer živijo Slovenci, s čimer se povečuje verjetnost razlik v življenjskih izkušnjah). Znotraj izbranih krajev je bil intervju vezan predvsem na posameznike, ki so s svojim delom intenzivneje vključeni v inštitucionalno življenje. Društva in društveno delovanje so nudili osnovno mrežo za intervjuje, kajti prav v odnosu švedskih inštitucij do društev priseljencev lahko jasno vidimo izvajanje migracijske politike v praksi. V intervju so zajeti predvsem nekdanji in sedanji predsedniki društev, predstavniki v Jugoslovanski zvezi in slovenskem Koordinacijskem odboru oz. današnji Slovenski zvezi, uredniki revije *Naš glas*, učitelji, duhovnik in aktivni predstavniki prve in druge generacije slovenskih izseljencev.
6. Navezala sem stike z društvi slovenskih izseljencev. Področje Švedske je bilo v dosedanjih raziskavah o slovenskih izseljencih relativno slabo pokrito. Vzpostavljena mreža bo v bodoče služila tudi za delo Inštituta. S posameznimi društvi

smo se dogovorili za izmenjavo revij in ostalega gradiva ter informacij. Prav tako bodo v bodoče potekale redne izmenjave z Našim glasom.

7. Vzpostavila sem stike z učitelji in se dogovorila za morebitno nadaljnje sodelovanje.
8. Vzpostavila sem stike s posamezniki druge generacije Slovencev, ki se ne vključujejo v delo društev. V prihodnje bom predvidoma med njimi izvedla pisemsko anketo o njihovem pogledu na življenje Slovencev na Švedskem in na delo društev slovenskih izseljencev.
9. Obiskala sem slovenskega župnika v Göteborgu, z njim naredila intervju in se udeležila dveh slovenskih maš.
10. Obisk slovenske ambasade v Stockholmu.
11. Obisk univerzitetnega centra v Stockholmu in navezava stikov za bodočo računalniško poizvedbo po knjižnicah v Uppsali in Lundu.
12. Nakup literature o švedski migracijski politiki in novejših del s področja teorij migracij.
13. V času bivanja sem dobila številne informacije, ki bodo usmerjale nadaljnji potek raziskave:
 - naslovi ljudi, ki so živeli na Švedskem in so se vrnil v Slovenijo (povratniki). V prihodnje jih bom tudi z njimi opravila intervju.
 - v arhivih sem našla številne naslove organizacij in posameznikov, ki so v preteklosti sodelovali s posameznimi društvi na Švedskem. V nadaljevanju bom skušala pridobiti gradivo teh organizacij.

Opravljeno delo predstavlja le prvo fazo predvidene analize življenja Slovencev na Švedskem skozi prizmo spoznanj o socializaciji posameznika. Že sam globinski intervju zahteva sodelovanje intervjuvanca tudi v fazi interpretacije in avtorizacije teksta. Poleg tega pa bo prvi fazi terenskega dela sledilo nadaljnje sodelovanje s Slovenci na Švedskem pri obdelavi gradiva in že omenjena anketa po pošti ter intervjuji med remigranti. Opravljeno delo predstavlja tudi obogatitev Inštitutskega arhiva. Prav tako sem za Inštitut opravila dogovor za izmenjavo gradiva in informacij s slovenskimi društvi na Švedskem, Našim glasom, župnikom in Slovensko zvezo.

Na koncu naj poudarim, da bi bila raziskava brez pomoči naših ljudi, ki živijo na Švedskem, skromnejša. Ljudje so mi pomagali na vseh korakih mojega dela: od pripravljenosti, da so sodelovali z menoj, do čisto konkretne pomoči pri delu (dovoljenja za delo na arhivskem gradivu, fotokopiranje pomembnejšega gradiva, pomoč pri iskanju ljudi za intervjuje,...). Zato se vsem, ki so mi pomagali ali so kakorkoli sodelovali z menoj v času mojega bivanja na Švedskem še enkrat najtopleje zahvaljujem.